

Két hónap óta azonban megváltozott a bányászok felfogása. A szervezkedés gondolata mindnyájukban megérlelődött, felismerték, hogy lehetetlen így tovább élniök, és legnagyobb részük belépett a bányász-szervezetbe.

De a bányai igazgatóság nem nézte jó szemmel a munkások öntudatosodását és a helyes úton való elindulásukat. Nékik csak szervezetlen munkásokra van szükségük, akik inkább összesznek a vállukra rakott terhek alatt, de még akkor sem szólnak semmit. Ezért tehát fel is mondtak két bányamunkásnak, akikről tudták, hogy kezdeményezői és vezetői a mozgalomnak. Azt hitték, hogy ezáltal megsemmisíthetik a mozgalmat, és megszabadulhatnak annak veszélyétől, hogy az összes munkások beszerveződjenek.

Rosszul számítottak. A bányász elvtársak nem nyugodtak bele a bányai igazgatóság eljárásába, hanem először is küldöttsegileg kérték az igazgatóságot, hogy állítsa ismét munkába az elbocsátott elvtársakat, tekintettel azonban, hogy kérésük nem járt eredménnyel, kedden, március 3-án mindnyájan sztrájkba léptek.

Természetesen az itt lévő románok is tiszteletben tartották elvtársaik határozatát, és ők is mindnyájan a sztrájkolók soraiiban vannak, és ezzel bebizonyították, hogy mi románok is együtt érzünk szenvedő magyar elvtársainkkal. Egyformán nyomnak el mindnyájunkat a gazdagok, és mindannyiunk harcának egy célja van: az összes szegények felszabadítása a gazdag ingyenélők elnyomatása alól. Szerdái, március 11-ig bezárólag a sztrájk még mindig tart. A bányászok lelkesedése és egyetértése dicséretre méltó. Ők biztosak a maguk igazában, és teljes nyugalommal várják a győzelem pillanatát.

B

1914 márc. 22

I. J. Florian beszámolója a pilisvörösvári román sztrájktródkról¹

A pilisvörösvári bányászok sztrájkja, melyben 1800 munkás vett részt, véget ért. A sztrájk a munkások vereségével végződött. Nem mintha hiányzott volna a lelkesedés és a szolidaritás a sztrájkolók között, nem azért, mert félreértés vagy torzsalkodás támadt volna köztük, hiszen mindannyian erős falként állottak helyt, melyet nem tudott volna áttörni a tőkés urak akarata. A sztrájk azért bukott meg, mert a bányatársaság a román részekről, Krassó-Szörényből és más megyékből ügynökeivel mintegy 4—500 román sztrájktrórt hozatott ide, és ezek segítségével letörte a sztrájkoló munkásokat. Milyen visszatetsző és méltatlan is az az ember, aki segédkezet nyújt az uralmon lévőknek! Elfog a düh, amikor azt látod, hogy a munkások legnagyobb ellenségei maguk a munkások, és nem találsz szavakat, hogy elmondd fájdalmadat, amikor azt látod, hogy éppen a szerencsétlen románok azok, akik akadályokat gördítenek az útra, amely többi munkátestvéreiket egy jobb élet felé vezeti.

De bármennyire is rosszul esik ez a dolog, bármennyire is méltatlan azoknak a románoknak a tette, akik a gazdag bányatársaság szolgálatába léptek, és megtörték az ottani bányászok sztrájkját — mégis higgadtan kell megítélnünk őket, meg kell értenünk az ügyet, és esetleg tanulást is le kell vonnunk belőle.

Miért jöttek el a románok Krassó-Szörény megyéből, miért hagyták el otthonukat, tűzhelyeiket, és miért váltak segédeszközökké a gazdagok kezében? Vajon azzal a céllal jöttek, hogy megtörjék szervezett testvéreik erejét? Vajon tudták-e ők, hogy ott, ahová az ügynök úr viszi őket, — harcban állanak a munkások a tőkéssekkel?

---

tatja. A mozgalomnak inkább a magyarországi románlakta területeken voltak életerős helyi tagozatai, mindenekelőtt Temesvárt és Lugoson, ahová Budapestről több alkalommal is át akarták hozni az Adevérl. „Mozgalmunk rövid történetének befejezésekor — írja Flueraş az első tízéves szakaszról adott, említett beszámolóban — meg kell állapítanunk, hogy amit a haladás irányában eddig tettünk, nem mondható igen jelentősnek... Az igazi küzdelem még csak most kezdődik...”

² A közlemény eredeti címe és lelőhelye: *Greva minerilor din Pîlîsvörösvár. Româniile stău la locul de cinste* — A pilisvörösvári bányászok sztrájkja. A románok becsülettel helytállanak. — Adevérl 1914. márc. 15; 11. sz.

¹ A közlemény eredeti címe és lelőhelye: *Vin româniile* — Jönnek a románok. — Adevérl 1914. márc. 22; 12. sz.

Nem, ezt ők nem tudták, mert nem volt honnan megtudják. Ők nem jöttek harcra készen elvtársaik ellen, ők nem tudták, hogy pusztá segédeszközzé válnak, őket csupán az ügynökök ígéretei csábították, és hajtotta őket a szegénység és a nélkülözés, amelyben éltek, és oda mentek, ahol az ígélet szerint némi pénzt kereshetnek.

Az a román munkás, aki életét a hegyek között, szegénységben és tudatlanságban tengeti, mit sem tud a szervezésről. Azt sem tudja, mi az a sztrájk, és ha még lenne is erről fogalma, nyomorúságos élete rákényszeríti az olyan alantas tett elkövetésére, mint amilyen a sztrájkjtörés. Ne csodálkozzunk tehát, hogy a románok megbuktatták a pilisvörösvári sztrájkot. Nem ők az okai ennek, hanem életük², azok a körülmények, amelyek között élnek.

És ez nem az első és nem is az utolsó eset. Nem. Ne higgyük ezt. A tőkének már az a szokása, hogy mindig olyan munkásokkal dolgoztasson, akik a legkisebb bérért adják el munkaerejüket. Legyen az magyar, román, vagy akár albán munkás is, — a tőkést az nem érdekli, csak ne kérjen emberségesebb fizetést, és elégedjék meg annyival, amennyit kap, akkor aztán szívesen fogadja őket. Nálunk Magyarországon is, ahol csak a jövőben várható a gazdasági fejlődés, a románok valószínűleg előzönlük majd az ipari központokat, és akkor aztán az alázatos és nem követelőző román lép a szervezett munkás helyére. Egyetlen pillantás a jövőbe meggyőzhet minket arról, hogy nincs messze az az idő, amikor majd megtörténik ez a csere, amikor a magyar tőkésék inkább kívánják gyáraikba a szervezetlen románokat, mint a legnagyobb részt már szervezett magyar honfitársaikat. Ma is már igen nagy számban találhatók románok az északmagyarországi gyárakban, Budapest környékén, a Dunántúli Rimamurányi üzemekben, idővel számuk egyre emelkedik majd, egyrészt mert a románok otthon nem tudnak megélni, másrészt mert a gyárosoknak olcsó munkaerőre van szükségük.

Ez a tény tagadhatatlan, és még nagy zavarokat okoz majd az egész magyarországi munkásság körében. De a románok jövetelét, az ország iparába való bekapcsolódásukat nem támadással fogadja majd. Ez az átalakulási folyamat nem idéz elő majd nemzetiségi harcokat. Nem! Soha! A szervezett munkásság azon lesz, hogy megfelelő eszközökkel felvilágosítsa az újonnan érkező románokat is, és megszerveze és bevonja őket is a harcoló munkások csapatába. Ez nehéz munka lesz, és nagy áldozatokat követel majd, azonban a magyarországi szervezett munkásságnak meg kell ezeket hoznia, teljesítenie kell kötelességét, hiszen legfontosabb érdekei forognak kockán.

És nem szabad a dolgot az utolsó percre hagyni. Ma, amikor látjuk, hogy a folyamat már megindult, szélesebb körű és jobban megalapozott munkába kell fognunk nekünk, szervezett románoknak is, és a magyar elvtársak irántunk való érdeklődésének is nagyobbak kell lennie.

Nekünk az a kötelességünk, hogy a világosság fátylóját elvigyük a román nép alsóbb rétegei közé, és bevonjuk őket is a hozzájuk hasonló, szervezett munkástevéik sorába, hogy megmutassuk nekik azokat a hazugságokat és igazságtalanságokat, amelyben eddig részük volt: a szervezett elvtársaknak pedig kötelességük, hogy mind anyagi, mind erkölcsi támogatást nyújtsanak ehhez.

A pilisvörösvári sztrájk bukása mindnyájunkat munkára ösztönözzön. Jönnék a románok!... Hadd jöjjenek! Mert amikor elhagyják ősi falvaikat és havasaikat, — már egy lépést tettek a haladás felé. Ha közénk jönnek, könnyebben irányíthatjuk őket a helyes útra, és mi éppen ezt akarjuk.

I. J. Florian

C

1914 ápr. 5

Az „Adevérul” cüfolata a pilisvörösvári állítólagos román sztrájkjtörők ügyében¹

Lapunk 12. számában beszámoltunk a pilisvörösvári bányászok sztrájkjáról, és megemlékeztünk arról, hogy a bányatársaság ügynökei révén egy csomó románt hozott oda, akik a sztrájkot megbuktatták. Most azonban levelet kaptunk a pilisvörösvári román elvtársaktól, melyben azt

² Érted: életformájuk, életkörülményeik.

¹ A közlemény eredeti címe és lefőhelye: *Viața baieșilor. Despre greva din Pilisvörösvár* — A bányászok élete. A pilisvörösvári sztrájkjáról. — Adevérul 1914. ápr. 5; 14. sz.